

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на

РОСИЦА ИВАНОВА БОЯДЖИЕВА-ВЪЛЕВА

на тема

**„Дуетът флейта-туба: изпълнителски възможности и репертоар“,
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“**

от проф. Елисавета Вълчинова-Чендова, д.н.

Темата на дисертационния труд на Росица Бояджиева-Вълева е свързана с нейната активна изпълнителска дейност на флейтист, камерен изпълнител и оркестрант. Заедно със своя колега Николай Темнисков през 2008 година създават един необичаен за българската музика дует: флейта – туба. Формацията се утвърждава като успешна, има редовна концертна дейност, стимулира композиторското творчество. Тази нова за българската музика камерноансамблова сфера в жанра на инструменталния дует е привлекателна и като изследователски обект. От една страна, интересни са репертоарните възможности, свързани с интерпретацията на граничното звуково пространство, което могат да осъществят двата инструмента. Наблюдават се различни подходи към този ансамбъл, различна стилистика, музикален език. От друга страна, разнообразни са изпълнителските похвати, чрез които се постига търсения звуков баланс. Така през ансамбъла флейта – туба могат да бъдат проследени авторски концепции и композиционни търсения, които се вписват както в съвременната българска музика, така и в контекста на музиката за този състав, към която се приобщават и чуждестранни творци.

Дуетът Бояджиева – Темнисков има стимулираща роля и за популяризирането на българската музика в нейния естествен съвременен международен контекст. С неговата дейност е свързана и голямата част от изпълнителската активност на дисертантката, неразделна част от нейния дисертационен труд. Данните са коректно представени и документирани.

Творческата дейност по време на докторантурата съдържа 9 концерта и участия през периода 2014 – 2016, както и 3 международни проекта с концертни изяви.

Като научен ръководител на докторантката ще подчертая сериозната и постоянната ѝ работа върху текста на дисертационния труд и концертната ѝ дейност. Прецизно направените анализи на произведенията, които са репертоарни за авторката, аргументират и структурата на труда. Състои се от увод, три глави със съответни подглави и заключение в обем 206 стр., от които 198 стр. основен текст и 9 стр. с 3 приложения, свързани с творческата дейност по време на докторантурата. Нотните примери от разглежданите произведения се намират в основния текст, те са конкретни и необходими като илюстрация на аналитичния материал, общо 18 на брой.

За да реализира своя текст, дисертантката се запозна с много широка литература – музикалнотеоретична, историческа, естетическа, проблеми на интерпретация, енциклопедична и пр. Посочена е само цитираната литература, която включва 133 заглавия на български, английски, немски и руски език, включително сайтография.

По време на работата върху дисертационния текст Росица Бояджиева-Вълева успешно осъществи 5 апробации на части от дисертационния труд, изнесени като доклади на ежегодната научна конференция на докторанти с международно участие „Млад научен форум за музика и танц” (организирана от департамент „Музика“ на НБУ (3), доклад на Международна интернет-конференция „Музыкальная наука в едином культурном пространстве“, организирана от РАМ "Гнесини", Москва, както и една публикация в сп. „Музикални хоризонти“. Три от докладите са отпечатани, един е под печат.

Както посочих, структурата на текста следва задачите, които си поставя авторката, както и характера на анализирания произведения.

В увода ясно са формулирани обектът на проучване и това е репертоарът за този ансамбъл, включващ транскрипции и оригинални произведения. Предмет на изследване са интерпретацията и изпълнителските специфики и възможности, произтичащи от нотния текст. Изведени са ансамблови и изпълнителски проблеми, като са предложени и идеи за решения от авторската ѝ позиция на флейтист в този дует. Авторката е подчертала, че в изследването са включени само оригиналните дуетни творби, написани за българския дует Бояджиева – Темнисков от 2009 до декември 2015, без произведенията за флейта – туба плюс друг/други инструменти, които също не са малко на брой.

Като първо изследване на тази тема важен момент е включването на сериозен аналитичен обзор на публикациите, свързани с формацията флейта – туба. От направените много щателни проучвания може да се твърди, че няма данни за теми, близки по обект, предмет и формулировка на настоящото изследване. Има сведения само за един подобен дисертационен труд в университета в Мичиган. Ето защо, мисля, че уверено може да бъде отчетен приносният характер на труда и като формулирана актуална тема.

Основните въпроси, които дисертантката си задава в **първата глава** на труда, са свързани със самото съществуване на формацията. Отговорите са потърсени както в исторически контекст, така и в самите композиторски подходи. Представени са съвременни изпълнителски състави в САЩ, Франция, Русия, Хърватия, България, Оман, Германия. Много важни са направените изводи и особено третият, отнасящ се до общите изпълнителски практики, до които различните ансамбли достигат самостоятелно, без обмен на идеи: *Репертоарът им се състои от оригинални произведения и транскрипции, като музиката често е характеристична, многообразна и свързана с програмността. Освен концертите, често се използват лекториите като форма за представяне пред публиката. Съществуването и дейността им стават мотивация за композиторско творчество.* А това води и до генерални заключения относно възможностите на този състав с неговите темброви и технически характеристики.

Втората глава е посветена на транскрипциите. Проучени са голям брой печатни партитури, нотни ръкописи, ръкописи, които могат да бъдат открити в интернет пространството на специализирани сайтове и социални мрежи. Репертоарът е разгледан и като потенциално социокомуникативно въздействие. Като важни свършени задачи ще посоча направената база данни с произведения от български и чуждестранни композитори от периода на възникване на камерноансамбловата сфера през 60-те години на XX век до днес. Те са описани по налични записи и/или ноти. Включени са произведения от всички стилове, произведения за самите инструменти флейта и туба, така и за техните разновидности, вкл. транскрипции за конкретния инструментален състав. Защитена е изказаната хипотеза, че дуетът флейта – туба е развиваща се камерноансамблова сфера, която разширява изпълнителската си дейност.

Същностни са изводите, свързани с транскрипциите, направени въз основа на богат емпиричен материал: най-голям дял имат бароковите произведения, част от тях са за солиращ инструмент и басо континуо, използвани са и мелодични инструменти за изпълнение на басовата партия, като например архилютнята, произвеждаща чисто

едногласна басова линия, каквато роля може да има в случая тубата. Същото се отнася и при песните с акомпанимент. Проследени са романтичният репертоар и музиката на XX век. Много характерен е комплементарният ритъм. И още – *в ансамбъла и двата инструмента могат да бъдат третираны както като самостоятелни и равнопоставени, а също така и като водещ глас и акомпанимент.*

Третата глава е централна и най-разгърната, съдържа анализи на оригинални произведения за дуета. Последователно са разгледани автори и заглавия от чуждестранната музикална практика и репертоар, създаден и/или изпълнен в България. Чрез нарастващия брой заглавия и композитори е доказан интересът към този ансамбъл. Интересно е, че за разлика от България голяма част от чуждестранните автори са тубисти или тромбонисти. Т.е. дуеътът флейта – туба, който датира едва от 60-те години на XX век, е свързан със стремежа на изпълнителите да еманципират тубата от традиционната представа за нея и да обогатят своя репертоар. Както много точно посочва авторката, *при българските композитори новите произведения се появяват често след като композиторите са добили слухова представа за конкретните инструменталисти. В този смисъл новият репертоар не е функция на стремежа към промяна на статута на тубата, а като резултат от интерес към новия ансамблов тембър.*

В тази глава фокусът е върху изпълнителските възможности. Разгледани са произведенията за флейта и туба, писани за българския дует Бояджиева – Темнисков, които са 25, като 20 от тях са имали своята премиера. Както посочих, написани са през периода 2009 – 2016. В авторските си разсъждения Росица Бояджиева-Вълева въвежда от първо лице композиторските изисквания към изпълнителите, както и реакцията на слушателите, поставени в различни ситуации. Чрез комплексен аналитичен подход, включително разговори и интервюта с композитори, тя извежда многообразието в художествения потенциал на състава. Посочените произведения са групирани от гледна точка на използваните изпълнителски техники: класически, свързани с българския фолклор и произведения, които изискват допълнителни експериментални техники на звукоизвличане. Всяка творба е подробно анализирана от тази гледна точка, изведени са основните характеристики – и това е важен принос на текста.

Много точни са направените изводи в края на главата, чрез които се извеждат основни специфики в контекста на общи наблюдения върху новата българска музика.

В заключението са изведени резултатите от изследването.

Посочените 8 приноса мисля, че точно формулират направеното в дисертационния труд по отношение на тази ансамблова сфера. Сред тях специално ще

изтъкна издирените и систематизираните множество произведения от световната и българската музикална литература, написани за тази формация, както и анализите на 24 произведения, написани за българския дует Бояджиева – Темнисков, като са предложени конкретни идеи за ансамбловото звучене на двата инструмента. В своите наблюдения Росица Бояджиева-Вълева въвежда и свои предложения във връзка с преодоляването на технически флейтови проблеми, открива нов гриф за прехода до¹ – ми¹ бемол при Note Bending ефект. И нещо, което е също много важно, това е посоченият последен принос – трудът има и научноприложна насоченост, той може да бъде основа за изследване на: морфологията на партията на тубата, въздействието върху публиките, вече написаните произведения за флейта-туба + (пиано, саксофон, цигулка, виола, чело).

През годините на докторантурата за мен беше удоволствие да работя с Росица Бояджиева-Вълева – изграден професионалист, изпълнен с творчески дух и иновативни идеи. В процеса на работата тя прояви изключителна упоритост и успя да вложи целия си музикантски опит в новото за нея професионално предизвикателство, каквото беше написването на този академичен текст. Той е резултат на непрекъсната работа и задълбочаване в проблематиката, на много старание, на запознаване с огромна литература и овладяване на подходящ терминологичен апарат и изследователски подходи. Текстът е налице, оценен е по достойнство от професионалната колегия в департамент „Музика“, насочен е единодушно за публична защита.

Препоръчвам публикуването и на други части от него (или в цялост) на български език, както и на английски или на немски език в интернет вариант.

Поздравявам още веднъж Росица Бояджиева-Вълева, благодаря ѝ за съвместната ни дейност и насочването ѝ към НБУ и нашия департамент. От сърце ѝ желая успех.

Заключение: Убедено предлагам на членовете в уважаемото научно жури бъде присъдена на Росица Бояджиева-Вълева-Вълева за дисертационния ѝ труд на тема „Дуетът флейта-туба: изпълнителски възможности и репертоар“ научната и образователната степен „доктор“.

София, 20 октомври 2016

Подпис: